

FÖRSLAG TILL TEMA: AI-BILDER, KONST OCH KULTUR

Karin Wagner

Institutionen för kulturvetenskaper, Göteborgs Universitet

VAD ÄR FORSKNINGENS UPPGIFT?

Min egen forskning har kretsat kring digitala bildkulturer och fotografi. När jag skrev min avhandling var digital fotografi ett omtvistat ämne där trovärdighet stod i centrum. Nu har det uppstått en liknande diskussion kring AI och datorgenererade bilder. Hur kan man veta att personerna på bilderna verkligen existerar? Har händelsen som skildras i bilden verkligen inträffat?

På Laurie Andersons utställning på Moderna Museet 2023, *Looking into a mirror sideways*, fanns ett inslag av AI-fotografier. I utställningens början visades vad som såg ut som gamla fotografier av hennes farfar Axels barndom och hans resa från Sverige till Amerika. Dessa bilder var helt fiktiva och stod i skarp kontrast till den framställning av Axels liv som fanns längre fram i utställningen, baserad på dokument ur olika arkiv. Här användes AI-bilder för ett konstnärligt syfte, men de blev ändå till en påminnelse om hur lätt det är att förföras av bilder vars härkomst är okänd och som kan vara svåra att bedöma med blotta ögat. Laurie Anderson visade fram hur en berättelse kan visualiseras med hjälp av AI. Utanför konstfältet uppstår frågor om bilders trovärdighet i medier påverkas. Hur kommer spridningen av falska inspelningar av politikernas tal att påverka demokratin? Kommer det att gå att lära sig se skillnad på ”äkta” och ”falska” bilder och filmer? Trots talet om fotografins död vid förra sekelskiftet har fotografier fortsatt att spela en roll som bevis.

Ett stort problem med AI-bilder är att de för vidare och till och med förstör de bias och fördomar som finns i materialet som AI-systemet tränats på. Till exempel framställs ofta kvinnor och män enligt traditionella eller förlegade könsnormer. Samma sak gäller ras och hudfärg. Den digitala utställningen “In/Visible” skapades av svarta konstnärer från den afrikanska diasporan för att framhålla den snedvridna, fragmentariska och inte sällan våldsamma bild av svarta människor, som AI-systemen genererar. Dessa system har svårt att på ett korrekt sätt återge kroppsformer och ansiktsdrag och texturerat hår. Problemen gäller inte enbart människor, utan även till exempel urban miljö. När bilder på en byggnad från en modern afrikansk stad efterfrågas, kan systemen ge till svar ett öde fält med förfallna byggnader.¹

Generellt sett har AI-system dimmiga begrepp om många kulturella fenomen. När jag prövade med “Guerilla girls” fick jag till svar en bild på väna nioåriga flickor utrustade med militärkläder och tunga vapen. Är detta barnsjukdomar eller kommer

¹ In Pictures: Black Artists Use A.I. to Make Work That Reveals the Technology’s Inbuilt Biases for a New Online Show <https://news.artnet.com/art-world/in-pictures-black-artists-use-a-i-to-make-work-that-reveals-the-technologys-inbuilt-biases-for-a-new-online-show-2322550>

vi att översköljas av bilder som vi till slut accepterar som en sann avbild av vår kultur? Nu har jag mest tagit upp farhågorna med den nya tekniken, som naturligtvis också har en potential att bli ett kreativt verktyg i konstnärer händer. Konst- och bildvetare har bättre förutsättningar än forskare inom andra discipliner att följa och kritiskt analysera denna utveckling som vi ännu bara ser början av.